

ENTORN DE DUES OBRES INACABADES DE VERDAGUER: *JESÚS AMOR I COR DE JESÚS*

Ramon PINYOL i TORRENTS

En els darrers dotze anys de la seva vida, Verdaguier escrigué i edità dotze volums de poesia, en deixà cinc més de pràcticament acabats que es publicaren en els anys següents a la data de la mort i alguns altres, en nombre difícil d'establir i que han romàs inèdits, en fases d'elaboració diverses que van des d'un incipient esborrany al llibre en estadi molt avançat i proper a la redacció final. D'aquests textos inèdits, en sabem ben poca cosa, tot i que en part des de fa anys es troben a disposició dels estudiosos. El 1977 aquests materials s'incrementaven amb l'entrada a la Biblioteca de Catalunya d'un conjunt de manuscrits que contenien tres obres poètiques absolutament desconegudes: *Brins d'espígol*, *Jesús Amor* i *Cor de Jesús*. En efecte, cap referència no hi havia en l'epistolari conegut aleshores —ni en el que coneixem ara—, ni cap biògraf ni cap crític n'havien parlat, ni semblava que n'hi hagués cap rastre entre els molts autògrafs verdaguierians que eren a l'abast en biblioteques i arxius. En canvi, però, adquirien ara sentit algunes anotacions enigmàtiques —i encara en queden— que hi havia en alguns textos d'altres manuscrits, on el poeta posà els noms, gairebé sempre abreujats, d'aquests llibres, per indicar que passaven o podien passar a les noves obres en què treballava.

Rosalía Guilleumas, aleshores directora de la Biblioteca de Catalunya, donà a conèixer l'adquisició dels manuscrits en l'article «Trobada de les tres últimes obres de mossèn Cinto Verdaguier», publicat a la revista *San Jorge* l'abril de 1977.¹ Guilleumas hi explicava, versemblantment, la raó de no haver-se conegut l'existència d'aquests llibres fins llavors, i que no era altra que el fet que havien estat lliurats pel poeta a un amic seu pocs dies abans de morir. La història, anava a dir fulletonesca, s'emmarca en les lluites dels dos grups que, al voltant del llit de mort de Verdaguier, maldaven per aconseguir-ne el llegat espiritual i material —material, és clar, no en el sentit econòmic, atesa la penúria de l'escriptor, sinó en el de posseir els documents que guardava. Josep Pereña, en el seu excel·lent treball *Els darrers dies de la vida de Jacint Verdaguier*, ha reconstruït minuciosament l'estada de Verdaguier a

1. Veg. també F. MONEGAL. «Recuperación de los manuscritos literarios y los cuadernos de revelación, que han permanecido inéditos y ocultos hasta hoy», *La Vanguardia* (24 maig 1977), entrevista a Rosalía Guilleumas amb alguns detalls i matisos que no hi ha en l'article de la revista *San Jorge*. He de fer notar que, en el col·loqui posterior a la lectura d'aquest treball, el verdaguierista Josep M. Solà i Camps va explicar que el coneixement d'aquests papers era conegut per ell i Josep M. de Casacuberta des de finals de la dècada dels seixanta, moment en què els van poder examinar sumàriament a casa dels hereus de mossèn Valls i que en van donar notícia a la Biblioteca de Catalunya a fi que en gestionés l'adquisició, que, com sabem, no es va concretar fins a 1977.

Vil·la Joana i, doncs, l'afer dels nostres manuscrits. El dia 8 de juny, o sia dos dies abans de morir el poeta, es presentaren a Vallvidrera els capellans Josep Costa i Pere Valls, el regidor barceloní Joan Moles i el doctor Ramon Turró, que havien estat cridats per Verdguer. Vegem-ne la reconstrucció que en fa Pereña, que, a desgrat de ser una mica llarga, resulta molt il·lustrativa:

El dia 8, a mitja tarda, els reverends Costa i Valls acudiren a la Vil·la Joana; com que les ordres dels metges respecte a la no admissió de visites eren severes i el doctor Torrents es trobava allí, no se'ls volia franquejar la porta de la cambra.

Els, però, no es decidien a anar-se'n, i es passejaven, nerviosos i apesats, amunt i avall de la galeria. Un moment que l'infermer Josep passava per allí, mossèn Valls li digué: —Aquí sembla que estiguem presoners!—; i, mostrant-li una pistola que duia, afegí: —Josep, jo no vaig sol. Tu ves amb compte, que jo jaestic preparat.

No gaire més tard es presentaren els senyors Moles i Turró, que, pel mateix motiu, no podien tampoc veure el malalt. Turró expressava el seu disgust i feia constar que no hi havien pas anat per espontani voler, sinó cridats pel poeta. Aquest va sentir-lo i envià el doctor Torrents amb l'encàrrec de fer passar els visitants. A continuació, tement potser poca diligència en el metge, va trametre-hi En Josep, l'assistent fidel, dient-li: —Potser si hi vas tu, aniran més de pressa—. Tot seguit entraren Turró i mossèn Costa, el primer dels quals sortí al cap de poc, amb el rostre desencaixat, i, agafant mossèn Valls, l'introduí a la cambra. Molt probablement també va entrar-hi Moles. Llavors, el malalt manà a les germanes Duran que sortissin, restà només amb els quatre amics i l'assistent, i panteixant, demanà anhelosament als visitants que d'un maletí que tenia sota el llit traguessin dos lligalls bastant voluminosos que contenien escrits inèdits i documents diversos. D'ells va agafar un quadern, l'anomenat, o un dels anomenats, *Llibre de revelacions* —on hi havia les que, anys abans, havia anotat en avinentesa de la seva assistència a la Casa d'Oració—, i digué:

—És la meva voluntat que això no ho llegeixi ningú. Val més doncs esquinçar-ho ara mateix. Però feu els bocins ben petits.

Mossèn Costa i mossèn Valls s'oposaven a la destrucció del manuscrit, dient que «de cap manera no fes aquest disbarat»; i davant la insistència del poeta, el primer afegí:

—Pensi que aquesta és l'obra més gran que vostè ha escrit en sa vida!

Però mossèn Cinto manà terminantment que l'esquincessin, i així fou fet. Després donà els dos feixucs lligalls als sacerdots i els digué mirant-se'ls fixament:

—Vosaltres els dureu fins que sereu lluny de la casa, perquè els podeu amagar sota el manteu. Si no, segurament els guàrdies no us els deixarien treure. Ja van impedir, l'altre dia, que us els enviés per

una persona de confiança. Són documents que no vull que vagin a parar a mans de gent estranya, i per això us els confio a vosaltres.— Mossèn Valls i mossèn Costa van posar-se els papers per les butxaques. Llavors les forces del malalt dequeien palesament.

De cop, va sentir-se un crit de la Francisca [la germana del poeta]: —Mossèn Cinto, que t'has de morir!—. I la cambra va omplir-se de gent, el mosso d'esquadra i el guarda de Sarrià pujaren a la galeria, i el metge de capçalera, tot descompost, expulsà de la cambra i de la casa els dos sacerdots i els dos amics, els quals, emocionats i atabalats, no sabien què dir ni què fer, sinó és el regidor Moles, que va protestar de l'actitud del metge. Passant el llinard, mossèn Valls exclamava: —¿Quinta Joana? Mentida! Això és quinta bardaixa!²

Del lliurament singular d'aquests papers en donava notícia ja aquell mateix vespre *El Noticiero Universal* en un solt i *La Publicidad* de l'endemà en un article més llarg. El dia 9, la vigília de la mort, Verdaguer, mig d'amagat i en circumstàncies també ben singulars, atorgava un nou testament —que capgirava el que havia fet el dia 3—, en el qual instituïa marmessors a tres de les persones involucrades en l'afer —Josep Costa, Ramon Turró i Joan Moles—, juntament amb el comerciant Rafael Baster. Aquests tingueren cura dels documents, la destinació final dels quals malauradament ignorem, i provocaren tota una altra història que ha fet córrer molta tinta i de la qual ara no ens hem d'ocupar.

Mossèn Valls, beneficiari de la parròquia de la Concepció i tutor de la família Duran després de la mort de Verdaguer, i home enèrgic pel que hem vist, no fou nomenat marmessor i això potser explicaria que conservés els manuscrits dels tres llibres que ens interessien, que passaren després als seus hereus. El 1977 foren adquirits per la Diputació a una branca colateral de mossèn Valls, una adquisició, tot cal dir-ho, que devia ser prou costosa com perquè hi col·laboressin altres institucions i entitats —per bé que algunes podem suposar que hi contribuïren més aviat simbòlicament—, que foren la Caixa d'Estalvis Provincial de Barcelona —avui Caixa de Catalunya—, l'Institut d'Estudis Catalans, Òmnium Cultural, Fundació Bofill, Banca Catalana, Ajuntament de Barcelona i els Departaments de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona i de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Ingressats a la Biblioteca de Catalunya, aquell mateix any 1977 foren registrats i catalogats els quatre manuscrits de *Brins d'espigol*, que en la versió més acabada edità Amadeu-J. Soberanas per primera vegada el 1981. Els quatre manuscrits que contenen *Jesús Amor* i *Cor de Jesús*, pel que he pogut deduir, no foren registrats, però, fins uns deu anys més tard i avui, tot i que accessibles, encara són desconeguts de la majoria d'estudiosos. La ponència que presento vol ser, doncs, una primera aproximació al coneixement d'aquestes dues obres inèdites, que ja avanço que presenten molts problemes que només podran ser resolts quan se'n faci una edició crítica.

2. *Els darrers dies de la vida de Jacint Verdaguer*. Barcelona: Barcino, 1955, p. 144-146.

Jesús Amor

El ms. 3098

Està format per una llibreta de tapes toves, de mida quartilla, amb unes pestanyes rudimentàries que surten dels fulls i que porten escrites manualment les lletres de l'abecedari. No està foliat i consta de vint-i-quatre fulls, més tres d'altres formats cosits al mig del quadern. A la coberta hi ha una etiqueta on diu *Jesús-amor* i a sota, a llapis, *Amor a Jesus*, ambdues anotacions autògrafes del poeta. Conté diversos materials: a) esborranys de poesies amb versos informes; b) algunes composicions més o menys acabades i ratllades verticalment —sistema habitual en Verdaguer per indicar que han estat copiades en un altre lloc i, en el nostre cas, nou de passades al ms. 3099, del qual parlaré més avall—; c) textos d'altres autors, sovint amb indicació de la font i la pàgina; d) poemes publicats; e) un esborrany d'un possible pròleg; f) fragments de poemes passats a altres llibres (a *Perles del «Llibre d'Amic e Amat»*, per exemple); i g) poemes no integrats en el ms. 3099 i no recollits en cap altra obra.

Hi ha dues relacions de títols, que no goso qualificar d'índexs, una en un full solter, esquinçat, i una altra en el darrer foli del quadern. A la primera d'aquestes relacions hi figuren dotze títols, quatre dels quals sembla que corresponen a poemes publicats: «Himne a Sant Lluís» (*La Creu del Montseny*, 27-8-1899, no recollit en cap llibre), «A un orfanet» (del volum pòstum *Els pobres. Els sants*), «Jesus y l'infant» (de *Caritat*, segons indicació autògrafa de Verdaguer) i «Les dues orfanes» (del recull pòstum *Disperses*). Cap d'aquests títols, però, no coincideix amb els de les composicions del manuscrit ni amb les del ms. 3099. L'altra llista, que només en repeteix un de l'anterior, consta també de dotze títols, nou dels quals es poden identificar igualment amb peces publicades: «Jesus y l'infant» (de *Caritat*, l'únic repetit), «A Magdalena» (de *Veus del Bon Pastor*), «Salm d'amor» (d'*Al cel*), «Jesus asotat» i «La corona d'espines» (de *Flors del Calvari*), «La Arpa sagrada» (podria ser d'*Idil·lis i cants místics*, però sense l'adjectiu podria ser de *Flors del Calvari* o, més dubtosament, de *Pàtria*), «Santa Maria Magdalena» (d'*Idil·lis*), «Consumatum est» (aparegut a *La Creu del Montseny*, abril de 1900, i aplegada en el recull pòstum *La mellor corona*) i «Allí á Nazareth» (de *Flors del Calvari*, segons anotació del poeta i que per aquest vers correspondria al poema «Fent creus»). En aquesta llista tampoc no hi ha cap coincidència de títols amb els de les peces del quadern ni amb els del ms. 3099. A la part final del darrer full del manuscrit hi diu «Nadales-poesies.tradicions», anotació que al·ludeix a una temàtica que de fet no sembla que tingui relació amb el contingut del conjunt de l'obra.

Els autògrafs d'aquesta llibreta només porten tres dates: 1 d'abril del 94, 21 de febrer de 1900 i 21 d'abril (sense indicació d'any, però segurament, per la col·locació de la poesia en el manuscrit, deu ser de 1900). La primera data, cal remarcar-ho, és a llapis al final d'una poesia escrita amb tinta, cosa que fa pensar que no hagi estat posada per l'autor en una intervenció feta posteriorment a 1894. De fet, el manuscrit presenta dues cal·ligrafies diferents: una de datable vers mitjan dècada dels 90 i l'altra amb els traços amples característics de la lletra dels darrers anys de la seva vida.

Aquestes dates, 1894 i 1900-1901, crec que constitueixen justament el període de gestació de l'obra. Segons conjecturo, el nucli inicial és dels anys 1893-1896, potser de l'etapa d'estada a La Gleba. Crec que el treball de composició es devia aturar un temps, que coincidiria amb la fugida d'aquell santuari o, en tot cas, amb el ple del conflicte amb el bisbe Morgades, i que el reprengué cap a finals de 1899 o, de segur, en el primer trimestre de 1900.

El contingut i el tipus de lletra del fragment que sembla un pròleg per al volum —i, en tot cas, un text força interessant—, que transcriu textualment a continuació, avalen també aquestes suposicions:

Abans d'anar á orient ja mos pensaments poetichs tenian la girada cap á Jesucrist, ma agulla magnética podia mirar un moment a altra banda pero tot seguit tornava á mon nort adorat, mes d'ensá que he vist Bethlem y Nazaret, mon pensament está fixo en son amor. Estimo com avans los que m restan de ma familia, estimo ma patria, estimo la poesia, estimo'ls amichs, mes l amor de Jesucrist sobrepuja á tots aqueixos amors y ls va eclipsar en lo cel de ma fantasia. Lo sol de Terra Santa m'ha enlluernat.

En resum, el ms. 3098 constitueix, al meu entendre, un primer esborrany de treball que mostra com Verdaguer sembla tenir ja força clar el tipus de llibre que volia fer: títol, esbós d'un pròleg, textos d'altres autors —probablement destinats a extreure'n lemes, fer-ne notes o bé a integrar-ne elements en alguna poesia— i un conjunt d'una vintena de poesies força elaborades.

El ms. 3099

Es tracta d'un manuscrit construït sobre un quadern de mida foli, de tapes dures, amb una etiqueta a la coberta on, de mà de Verdaguer, i a llapis, hi ha el títol *Jesus Amor*. A la llibreta que integra la part central del manuscrit s'hi han incorporat, tant entre la coberta del davant i el primer full com entre el darrer i la coberta posterior, diversos papers de formats i procedències diferents. Contràriament al que ha passat amb molts altres manuscrits verdaguerians, aquest és força probable que ens hagi pervingut en el mateix estat en què el va deixar l'autor.

Un primer bloc de materials, format per fulls de diverses classes, va del foli 1 al 26v i conté sis esborranys de poemes que donen versions força netes i pràcticament acabades. Es tracta, en tots els casos, de composicions que considero inèdites i, tret de la que porta el títol «A Magdalena», no es retroben en la resta del manuscrit. Només una, «Jo so l camí», porta data: 5 de setembre del 1901. A part d'aquestes, hi ha un full solter, imprès per la Tipografia Catòlica de Barcelona, de «Al Sant Cristo de Balaguer», un himne escrit, per instigació de Serra i Boldú, per al romiatge al santuari on es venera aquesta imatge que s'havia de fer el dia 26 d'agost del 1900 (aquest poema s'ha inclòs, pòstumament, dins el volum *Càntics*, d'una manera abusiva, al meu entendre).

Dins aquest primer grup de materials, i numerats com a folis 15-25v, hi ha un quadernet integrat per una selecció de textos de *Roser de tot l'any*. A part de pre-

sentar variants en relació a les versions publicades en aquest llibre, el més interessant per al nostre propòsit és el fet que constitueixen una mena de pedrera d'on Verdaguer va extreure diversos materials per a altres obres. Les peces, que en alguns casos són ratllades verticalment indicant que han estat copiades en un altre lloc, porten una sèrie d'indicacions autògrafes del poeta que permeten de conèixer a quins llibres les destinava: *Jesús Amor*, *Cor de Jesús*, *Brins d'espígol*, *Perles*, *Cel*, *Aucells* i *Mort*. Tots els títols remetien a obres conegudes i/o editades, excepte l'últim, el que porta el nom de *Mort* (en altres mss., a part d'aquest, hi surten *Ales* i *Creus*), que planteja un nou interrogant sobre la producció verdagueriana d'aquest període, perquè, que jo sàpiga, no es té cap notícia d'un llibre amb aquest títol, si és que es tracta d'un títol i no del nom d'una secció d'una de les obres en què treballava (per exemple, d'*Al cel*, on la presència del tema de la mort és important). El nucli central del manuscrit, coincident amb el quadern base, va del foli 27 al 68v. En el primer full —foli 27— hi ha el títol i dos lemes, que corresponen a un versicle del salm 70 i quatre versos de les «Cobles del rei en Pere». A continuació s'hi troben trenta poesies, nou de les quals procedeixen de redaccions anteriors que es troben al ms. 3098. Les peces són escrites, sempre amb bona cal·ligrafia, en els fulls de l'esquerra —procediment habitual en Verdaguer, que deixava el recto dels folis per a correccions/ampliacions— i presenten versions pràcticament acabades, gairebé sense esmenes. Hi ha uns pocs casos, però, que s'aparten d'aquestes característiques: una quarteta titulada «Rosari d'amor», escrita al recto del foli 63 i que no sembla que formi un poema acabat, i dos retalls enganxats de dues poesies publicades en revistes, la titulada «Jesús Infant als infants del Rosselló ab motiu de l'inauguració de sa capella en Sant Joseph de Perpinyà. 27 de novembre de 1898» (folis 42-42v), recollit pòstumament a *Disperses*, i «Lo pelegrinet de Santa Teresa» —una estampa de quatre pàgines amb la traducció castellana de Ll. C. Viada i Lluch al costat—, que fou aplegat a *Aires del Montseny* (1901). D'aquest bloc de poesies, si no m'erro, vint-i-sis no han estat mai publicades. Les restants són les dues dels retalls que acabo d'esmentar i tres, de *Roser de tot l'any*, amb variants, corresponents a les anotacions 9 d'octubre, 27 de novembre i 12 de desembre. El tercer bloc del manuscrit (folis 68-80v) està format per un seguit de fulls de mides i procedències diverses, que contenen un total d'onze composicions diferents. D'aquestes, quatre no són inèdites: «Grècia i Judea» (un primer esborrany en els folis 69-69v i un retall enganxat de *Lou Felibrige*, del 9 d'abril de 1889, amb una correcció, en els folis 77-77v; poema, d'altra banda, que no ha estat mai recollit en volum), «Perque miro les estrelles» i «Talis vita finis ita», ambdues d'*Idil·lis i cançons místics*, i «En un album» (parcialment publicat a *Roser de tot l'any*, anotació del 3 d'agost). Els tres darrers poemes citats es troben en un full solter (folis 72-72v), escrit amb la cal·ligrafia que Solà Camps anomena «erra 2a» i que es poden datar, doncs, entre 1874 i 1882. Com sigui que els *Idil·lis* són de 1879, els dos primers han de ser anteriors a aquesta data. Però el tercer, el titulat «En un album», no va aparèixer fins a *Roser de tot l'any* (1894), cosa que demostra una vegada més, per si calia, els mètodes verdaguerians de transvasament i reaprofitament de materials entre uns llibres i uns altres. De la resta de peces d'aquesta part, totes les quals considero inèdites, només la darrera del manuscrit, que porta el títol «L'Amor no es amat» (foli 80v), és datada: «30 abril 1901».

A la vista dels dos manuscrits que hem examinat sumàriament, s'imposa la pregunta de si *Jesús Amor* era un llibre acabat, o gairebé. La resposta que s'hi ha de donar és, sens dubte, afirmativa. Si en el ms. 3098 ja era clar que Verdaguer tenia un projecte de llibre, l'origen del qual, com he assenyalat, se situaria entorn de l'estada a la Gleva, entre els anys 1893 i 1896, en el ms. 3099 resulta evident que l'obra estava en una fase final. Fins i tot gosaria afirmar que el quadern central, per les seves característiques formals, gairebé podria haver anat a la impremta. En efecte: hi ha una primera pàgina amb el títol i dos lemes i els poemes que segueixen són tots escrits amb una cal·ligrafia ben clara i neta, amb una presència notable de signes de puntuació —com és sabut, Verdaguer no es preocupava d'aquest aspecte fins al darrer moment— i amb els textos ja titulats en llur majoria, donant pràcticament sempre unes versions acabades, amb escasses esmenes. Aquestes característiques, d'altra banda, fan pensar en l'existència de versions intermèdies entre els dos manuscrits, de les quals haurien sortit les peces tan netes que hi ha en el darrer.

Ara bé, aquest quadern conté només trenta-una poesies, és a dir, dona un volum bastant prim. Això, en principi, no hauria d'haver estat cap problema, tot i que si s'hagués publicat així, n'hauria sortit el llibre editat en vida de Verdaguer amb un menor nombre de composicions. En aquest moment, en què Verdaguer estava obsedit per recuperar el prestigi literari, potser aquesta no era una qüestió negligible. És clar que, amb la prujia perfeccionista que el caracteritzava, també podia haver pensat que l'obra, només amb els poemes del quadern, no quedava, literàriament, prou ben resolta. Malauradament, no disposem ni d'un índex ni cap altre suport documental —tipus carta o pròleg— que faci llum sobre aquest aspecte. Sigui com vulgui, el fet és que va afegir-hi el tercer bloc d'onze peces de què he parlat, quatre de les quals no eren inèdites. Totes, pel tema, per la intenció i fins pel gènere, fan sentit dins *Jesús Amor*, i les inèdites, a més, presenten versions acabades que foren escrites durant la darrera fase de treball de l'obra, o sia, en els primers mesos de 1901, com ho confirma la cal·ligrafia i la data de 30 d'abril d'aquest any que figura en el darrer dels poemes.

Al meu entendre, hi ha motius suficients per incloure les quaranta-dues poesies dels blocs dos i tres del ms. 3099 dins *Jesús Amor* quan arribi l'hora d'editar-lo. Això, és clar, sempre que no aparegui un nou manuscrit que presenti una versió posterior a la que ens ha pervingut, cosa que, per bé que no és impossible, a hores d'ara sembla bastant improbable.

Jesús Amor, un llibre de mística.

Resulta enutjós de parlar sobre un llibre inèdit, el contingut del qual és desconegut per al públic. Per intentar salvar aquest escull d'alguna manera, el lector trobarà en l'apèndix del present treball alguns textos de *Jesús Amor* reproduïts fidelment i triats per tal de donar una mostra mínimament significativa de la direcció que segueix l'obra. Si s'ha de classificar *Jesús Amor* sota algun epígraf, sens dubte s'ha de posar dins el gènere místic. I fins gosaria afirmar que, en més d'un sentit,

els poemes del llibre són la continuació dels *Idil·lis i cants místics*, encara que no tenen tanta varietat de temes, registres i formes mètriques.

A vegades adopten la forma d'un diàleg que segueix més o menys explícitament certes pautes del gènere (personatges, ambientació pastoril, llenguatge amatori contrafet a l'espiritual), com ara «Flors» (reproduït en els apèndixs), «Vení auster» i les tres que porten el títol de «Jesús y l'ànima» (vegeu-ne una en els apèndixs). En altres casos, els poemes presenten una clara intenció edificant i sovint s'expressen en temes i formes extrets o connectats amb la tradició popular («Recorts de somnis», «L'herba de l'amor» —que té aquesta tornada de sis versos: «A qui'n vol un brot / Maria 'l daria / á qui n vol un brot / Maria / daria / la floreta y tot», que en reelabora una altra que apareixia, amb el mateix títol, a *Idil·lis i cants místics*— o «A la caritat», que acaba amb aquesta quarteta: «Oh caritat, caritat flamejanta, / pújamhi y pósam als peus del Senyor, / dintre aquell cel hon se viu y se canta / lluny d esta terra hon se plora y se mor.»). D'altres, en fi, expliciten la sempre present enyorança del paradís o adquireixen una certa tensió dramàtica quan hi traspuja la situació personal del poeta en aquells anys, com ara «Tristor» o «Vos sol» (vegeu-los en els apèndixs), que semblen esqueixos de *Flors del Calvari*.

En resum, a *Jesús Amor* les poesies tenen entre elles una única connexió bàsica, la que les lliga al gènere místic, formulat, però, com en *Idil·lis i cants místics*, més en termes de recerca amorosa —l'amor a i de Jesús— i fins i tot de contemplació, que no pas en termes d'èxtasi o d'unió mística. Val a dir, també, que la presència d'elements extrets de la tradició de la literatura mística és constant en el llibre, sobretot els que remeten al *Càntic dels càntics*, «font inestroncable de la poesia mística», en mots de Verdaguer, que aleshores n'estava fent la versió publicada pòstumament el 1907. En definitiva, doncs, per dir-ho amb una frase sintètica que Joaquim Molas aplica als *Idil·lis*, també a *Jesús Amor* «el món místic (...) és un món de tipus més realista i emocional que de tipus abstracte i especulatiu.»

Cor de Jesús

El ms. 3101

Es tracta d'una llibreta de tapes toves de format quartilla, ratllada, mig desenquadernada, que duu cosits per parts, potser per Verdaguer mateix, una sèrie de fulls de mides i procedències diverses. A la coberta hi ha una etiqueta on, d'una mà que no sembla la de Verdaguer, diu: «30 Cor de Jesús». Seguidament, i autògrafa del poeta, l'anotació següent: «30 estampades/10 no/19 en 1 altre cuadern/2». El manuscrit no està foliat.

És un conjunt d'esborrany de treball integrat per materials molt diferents que poden agrupar-se provisòriament en els grups següents: a) molts textos en prosa d'altres autors copiats per Verdaguer, en català i en llatí, relatius a la devoció al Sagrat Cor, amb indicació de títols i pàgines; b) esborrany de la primera i de la segona versió de *Lo somni de sant Joan* (escrits els primers amb la cal·ligrafia «erra 2a.»), amb esmenes amb lletra de l'última època; c) poemes procedents de llibres

anterior, amb correccions i ampliacions; d) poemes més o menys acabats de tema cordial, inèdits alguns i publicats pòstumament uns altres; i e) esborranys de poemes en estat embrionari o molt poc elaborats.

Pel que fa als textos procedents d'altres llibres, n'he pogut identificar cinc de *Roser de tot l'any*, un de la secció «Flors de Mira-Cruz» de *Flors del Calvari* i deu de *Lo somni de sant Joan*. La resta de peces que forneixen redaccions més o menys netes són una dotzena, una de les quals va ser publicada a *Disperses* («Cor de Jesús, de la virtut escola») i un altre a *La mellor corona* («Jesús, oh nom suau»).

En resum, es tracta d'un esborrany de treball que no presenta cap versió mínimament coherent de llibre. Són materials, de tota manera, que permeten d'entreveure el projecte que Verdaguer s'havia fet: una obra sobre el tema del Sagrat Cor de Jesús aprofitant i reelaborant composicions publicades o rebutjades en dos llibres anteriors, *Lo somni de sant Joan* (dedicat, recordem-ho, a la mateixa devoció) i *Roser de tot l'any*, ampliada amb noves peces. El fet que no hi hagi cap índex fa gairebé impossible, però, de saber si el contingut del manuscrit ja definia una primera versió o si es tracta simplement, com sospito, d'uns materials auxiliars de treball. Cal remarcar que un dels poemes que s'hi troben —amb dues versions— és «Lo darrer somni», que justament és el que obre el llibre *Jesús Amor* i que, tot sigui dit de passada, no té res a veure amb la devoció al Sagrat Cor. D'altra banda, l'anotació que he esmentat i que figura a l'etiqueta de la coberta del quadern («30 estampades/10 no») no coincideix amb el nombre de composicions que s'hi contenen i fa pensar que efectivament hi havia una altra llibreta —potser el manuscrit de què tractaré a continuació—, «l'altre quadern/2», que diu Verdaguer. Finalment, quant a la datació del manuscrit, s'ha d'assenyalar que en els textos que l'integren no hi ha ni una sola data. Només la cal·ligrafia permet d'advertir que, a excepció dels esborranys que contenen la «erra 2a.» i que són datables dels anys 1880-82, alguns textos semblen de cap a la meitat dels anys 90 i els altres dels dos o tres últims anys de la vida del poeta.

El ms. 3102

Aquest manuscrit té com a base una llibreta de format foli enmig de la qual s'hi han incorporat alguns fulls solts de mides i procedències diverses. A la coberta hi ha una etiqueta on, de mà de Verdaguer, hi figura el títol. Consta de 113 folis. En el primer full hi ha les lletres J. M. J. [Jesús, Maria, Josep], usades molt sovint en els autògrafs verdaguerians, precedint el següent lema, l'autor del qual no he pogut identificar: «Dexau vostres recorts amarchs y vostres penes á vora de la Llaga del Cor de Jesus y sens permetrels seguirvos tancauvs en eix abisme d amor per oblidar, perdonau tan de ferides fetes als sentiments mes elevats y mes delicats de vostre cor». Cap a la segona meitat d'aquest foli, a llapis i autògraf del poeta, hi ha el títol, que presenta una lleugera variant en relació al que figura en els altres llocs on surt: *Al Cor de Jesus / Poesies*. Al verso del primer foli hi ha un índex, amb lletra molt clara i sense correccions, on es relacionen vint-i-vuit títols.

La llibreta base del manuscrit porta intercalat un petit quadernet (folis 7-41v) que conté esborranys de la primera versió de *Lo somni de sant Joan* —la que fou presentada a concurs i publicada en el volum del certamen el 1882—, un sumari de

les composicions que inicialment havien de figurar en aquesta versió —i que no s'ajusten a la que finalment s'estampà— i algunes peces no recollides en cap de les dues edicions d'aquest llibre.³

El quadern central recull quaranta-dos poemes, vint-i-dos dels quals es troben en l'índex esmentat més amunt i molt pocs apareixen en el manuscrit 3101. Del conjunt, quinze ja havien estat publicats en llibre o en publicacions periòdiques. Els que he pogut identificar, per ara, són aquests: «Jesús á l'ánima» (*La Veu del Montserrat*, 17 de juny de 1882, incorporat, no sé quan, però sospito que pòstumament, a *Càntics*), «Mon cel» (de *Flors del Calvari*), «Al Cor de Jesús» (*La Veu del Montserrat*, 14 de setembre de 1889), «Guspíres» (*El Mensajero del Corazón de Jesús*, març de 1893), «Coblas del Cor de Jesús» i «Promeses del Sagrat Cor» (núms. 13 i 48 dels fulls solters aplegats en el volum *Càntics*), «La magrana» (*L'Atlàntida*, núm. 3, juny de 1896, integrat també a *Brins d'espígol*), «Flors de juny. Al Sagrat cor de Jesús» (retall d'una revista que no identificada i recollit, amb el títol «Al bon Jesús», en el volum *Càntics*), «Chor d'alabansas al Santíssim» (publicat el 1879 a *Idil·lis i cants místics*, amb el títol «Alabanses al Santíssim», fou editat amb el núm. 31 a la col·lecció *Càntics* i passà encara a *Eucarístiques*, llibre preparat pel poeta i editat el 1904 per Agustí Vassal), «Essent Vos Deu infinit» i «Jesús cercant» (de *Roser de tot l'any*, pensaments dels dies 1 de febrer i 3 de juny, respectivament), «Divinitatis Sanctuarium» (publicat a la primera edició de *Lo somni de sant Joan* i suprimit en la segona), «A Jesús Crucificat» (*El Faro Moderno*, núm. 3, segons el retall enganxat en el ms. i que no he pogut datar), «Dins el cor» (retall d'una publicació no identificada, que porta la data de març de 1900; aquest poema i l'anterior no sembla que hagin estat recollits en cap llibre) i «Cobles del Cor de Maria» (publicades el 1894 a *Veus del Bon Pastor* i integrades després pel poeta a *Flors de Maria*, el 1902). Les vint-i-set composicions restants del manuscrit no semblen publicades i forneixen versions netes i pràcticament acabades.

Cor de Jesús: un llibre acabat?

No sabem quan es començà a gestar el llibre ni quin pla tenia l'autor inicialment. Pels esborranys, només podem saber que algunes composicions són de mitjan dècada dels 90, com ara el poema «A empentes lo mon temps ha m arrecona», datat «Santuari de la Gleva, 14 juliol 1893». Sense cap més suport documental, no és possible de filar més prim. Sigui començat o no en aquell moment, l'únic que es pot afirmar amb seguretat és que Verdaguer hi treballava en els primers anys del segle i que aleshores el pla del llibre ja era ben definit. Les dates més tardanes que coneixem són del 1901, any que figura en dues composicions del manuscrit 3102: «Trucau», 21 de març i «Lo cor melifluo», Dia de la Immaculada Concepció.

El fet és que el poeta no arribà a donar-ne una versió prou neta i, al meu entendre, l'obra no es pot considerar completament enllestida. El manuscrit, però, permet de tenir un volum que presenta un estadi d'elaboració prou avançat com per poder-lo editar sense massa problemes, sobretot pel que fa a la fixació dels textos. I el

3. Sobre la complexa estructura de *Lo somni de sant Joan*, cf. Joaquim MOLAS. «Els poemes llargs de Verdaguer: ideologia i forma», *Anuari Verdaguer* 1987, p. 26 i 28-29.

fet que el llistat de poesies que surt de resseguir el manuscrit sigui força més llarg que el que hi ha a l'índex de l'autor, no suposa tampoc, tot i els interrogants que planteja, una dificultat especialment greu, perquè gairebé tots els nous textos es troben, amb versions en general acabades, dins el quadern base. Sigui com vulgui, el conjunt dona una obra que presenta una coherència interna suficient, encara que l'únic fil que realment relaciona tots els textos és el tema de la devoció al Sagrat Cor. I, com és sabut, la unitat en els llibres verdaguerians dels darrers anys es troba, justament, en la temàtica i la intenció i no pas en l'estructura externa o de gènere literari.

Cor de Jesús, un llibre devot

El propòsit de Verdaguer a *Cor de Jesús* és, palesament, contribuir a aquesta devoció, una de les que més fomentà l'Església en les darreres dècades del segle passat i en les primeres de l'actual. Ja es troben en diverses peces curtes del Verdaguer dels anys 70 diverses manifestacions d'aquesta devoció, que en terres catalanes fomentaren de manera especial el bisbe Morgades amb una revista emblemàtica, *El mensajero del Corazón de Jesús*, i Torras i Bages amb un devocionari, pastorals i sermons.⁴ El poeta participà en un certamen celebrat a Tarragona el 26 de juny de 1881, convocat amb el títol *Nacional homenaje de las ciencias, letras y artes españolas al Sacratísimo Corazón de Jesús*, amb l'obra *Lo somni de sant Joan*, amb la qual guanyà el premi ofert per «un Colegio de señoritas con su Directora» a la millor poesia catalana que toqués el tema de Sagrat Cor. Editat el 1882 dins el volum corresponent del concurs —i sembla que en una mena de separata l'any anterior—, Verdaguer el revisà, el recomposà i l'amplià considerablement en una nova edició apareguda el 1887, que duu la traducció castellana, atribuïda al poeta mateix i que, tot sigui dit de passada, en aquest sentit constituïria un cas únic en la seva carrera, atès que no es coneixen altres traduccions al castellà de la seva obra fetes per ell. En tot aquest procés, algunes peces quedaren fora del llibre i Verdaguer aprofità *Cor de Jesús* per recuperar-les («Divinitatis Sanctuarium», per exemple), o bé per fer sobre els mateixos personatges unes noves composicions, com és el cas de les tres que constitueixen la secció que el poeta titulà significativament «Esqueixos de *Lo somni de sant Joan*», integrada per poesies dedicades a tres místiques que havien tingut visions del Sagrat Cor i que havien contribuït a propagar-ne la devoció: les santes Mectildis i Gertrudis (s. XIII) i la beata Margarida Maria d'Alacoque (s. XVII); vegeu en els apèndixs el dedicat a aquesta darrera santa.

Al costat d'aquestes poesies, sembla que Verdaguer es proposà de recollir una part de la seva producció dispersa de tema cordial, sobretot la de *Càntics* i l'apareguda en revistes de divulgació religiosa, és a dir, aquelles composicions que tenien un marcat caràcter pietós. Per contra, gairebé no explotà el filó que li oferien els pensaments de tot el mes de juny —el mes del Sagrat Cor— de *Roser de tot l'any*, l'obra de què anà pouant constantment en compondre els llibres dels darrers anys.

4. Sobre la importància i l'extensió d'aquesta devoció, cf. Joan BONET i BALTÀ. «El bisbe Morgades, fundador a Espanya de l'Apostolat de l'Oració», dins *L'Església catalana, de la Il·lustració a la Renaixença* Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984, p. 641-658.

Finalment, escriví nous poemes que, en alguns casos, s'endinsen en la línia mística, com el que he titulat «Paladar»⁵ (reproduït en els apèndixs), o adopten la forma d'un himne o d'una cançó, com «Vola» (vegeu-lo en els apèndixs), i fins practica alguns exercicis de virtuosisme mètric, com a «Cansó d'abella» (vegeu-lo també en els apèndixs), que recorden alguns dels que apareixen a *Brins d'espígol*.

Consideracions finals

1. No sabem res del procés de gestació d'aquests dos llibres. Mentre que *Jesús Amor* ja fou segurament projectat durant la primera meitat de la dècada dels 90, *Cor de Jesús*, tot i que conté algunes peces d'aquesta època, fa la impressió que no s'acabà de definir fins al tombant de segle. En tots dos casos hi ha manuscrits amb materials de treball preparatoris i manuscrits en fase d'elaboració molt avançada, però per a alguns poemes sembla que falten les versions intermèdies entre les lliçons que presenten ambdós manuscrits; i per a uns altres falten totes les versions anteriors a les que figuren en el darrer manuscrit conegut del llibre. És possible, tanmateix, que aquestes versions es trobin en alguns autògrafs d'obres anteriors no gaire explorats, o, simplement, en uns que no han estat connectats amb els d'aquestes obres ni amb els d'altres dels anys finals. Aquest sembla que seria el cas del ms. 377/V de la Biblioteca de Catalunya, que és un dels que conté *Roser de tot l'any*. Segons Pere Tió, que ha començat a treballar-hi i que ha tingut l'amabilitat de comunicar-me uns primers resultats, alguns dels textos d'aquest manuscrit no editats en el volum del *Roser* foren traspassats després a diversos llibres, entre ells els dos que ens ocupen.

2. Tant *Jesús Amor* com *Cor de Jesús* contenen una part important de poemes, generalment revisats, que presenten afinitat temàtica i que procedeixen tant de l'obra publicada (*Idil·lis i cants místics*, *Caritat*, *Càntics*, *Roser de tot l'any*, *Flors del Calvari*, etc.), com de la producció dispersa en la premsa periòdica, sobretot de la dels anys 90. Hi ha, d'altra banda, repeticions entre les nostres dues obres i les altres que estava confegint en aquell moment (*Aires del Montseny*, *Flors de Maria*, *Perles del «Llibre d'Amic e d'Amat»*, *Al cel*, *Eucarístiques* o *Brins d'espígol*). Així, per exemple, «Lo pelegrinet de santa Teresa» fou recollit a *Aires del Montseny* i figura a *Jesús Amor* (ms. 3099). O «La magrana», publicat a *L'Atlàntida* el 1896, que es troba tant dins de *Brins d'espígol* com de *Cor de Jesús*. Ja sabem, però, que per a Verdaguer sovint una mateixa composició feia sentit en més d'un llibre. I, encara, a més de les repeticions de textos, hi ha entre aquestes obres tota una sèrie de connexions no ben aclarides de temes, tòpics, fonts i/o influències que fan entreveure les múltiples relacions que hi ha entre tots els components de l'univers poètic verdaguerià d'aquests anys.

5. El mot «Paladar» és escrit, a llapis, a dalt, a la dreta, procediment no gaire habitual en Verdaguer —els sol posar centrats o bé més a l'esquerra—. No tinc la certesa que sigui el títol —podria ser-ho atenent al contingut del poema— i, doncs, el dono entre parèntesis rectes (cf. el que diu sobre aquest poema Segimon Serrallonga —a qui dec l'escríptol sobre el títol— en la n. 9 del seu treball «El càntic dels càntics de Verdaguer», en aquest mateix *Anuari*).

3. Resulta evidentment molt difícil, en l'estat actual de la recerca, esclarir la complexa xarxa de relacions que lliguen tots els llibres del darrer període de la producció de Verdaguer. I si es comença, em sembla, a veure clar per on van alguns dels fils —i en aquest sentit *Roser de tot l'any* es perfila com una madeixa força nuclear—, el fet és que l'edició de *Jesús Amor* i de *Cor de Jesús* contribuiria a il·luminar algunes zones poc clares. I potser no caldria esperar a fer-ne una edició crítica, que pot trigar encara uns quants anys, si abans s'han de resoldre tantes qüestions com les que plantegen els manuscrits. Amb una edició acurada, a la manera de la que va fer Soberanas amb *Brins d'espígol*, recuperariem uns textos d'interès indiscutible, si més no per als verdaguerians.

Apèndixs

I

Relació de títols dels poemes del ms. 3099

(quan també apareixen en el ms. 3098, hi consta aquesta xifra entre parèntesis i si han estat publicats, el lloc):

Lo derrer somni

La herba de l amor (3098)

Dissapte de / Al toch de gloria (3098)

Flors (3098)

L amor

«J. Tinch oh amor»

Tristor (3098)

Jesus y l anima

Recorts de somnis

Jesús Infant als infants del Rosselló ab motiu de l'inauguració de sa capella en Sant Joseph de Perpinyá. (retall imprès; *Disperses*)

Dols morir

Jesus y l anima. Imitacio (diferent de l'anterior del mateix títol)

Fonts paradises

Veni auster

A la caritat

Vos sol (3098)

La Veu (3098)

Jesus y l anima (diferent dels altres del mateix títol)

Consolacio/Mal d amor

Bona fira (*Roser de tot l'any*, 9 d'octubre)

Mon hort

Trench de dia (3098)

Lo pelegrinet de santa Teresa (estampa amb la trad. castellana de C. Viada i Lluch; *Aires del Montseny*)

Plany (3098)

Rosari d amor

Ma cayguda

«Veniu, veniu, Jesuset de ma vida»

«Jesus vostre dols servey» (*Roser de tot l'any*, 12 de desembre)

«Voleu saber si l amor»

«Jesus, bon Jesus, amor de ma vida» (*Roser de tot l'any*, 27 de novembre)

«Un matí de primavera» (3098)

A Magdalena

«Tu arribas del Orient» (és «Grècia i Judea», no recollit en volum)

«L aucell de l amor diví»

«Perque miro les estrelles» (és «Lo plor de la tórtora», d'*Idil·lis i cants místics*)

«De la Gloria eterna»

En un album (*Roser de tot l'any*, 3 d'agost)

Talis vita finis ita (*Idil·lis i cants místics*)

Mal d'amor

Ma citara

Santa Caterina de Siena/Anima (no es correspon amb els del mateix títol
d'*Idil·lis* ni de *Lo somni de sant Joan*)

«Oh Jesus, que be estima may oblida»

«Jesus aquí m teniu»

L Amor no es amat

Mostres dels poemes de *Jesús Amor* (ms. 3099 BC)

TRISTOR

Lluny, lluny de mi lo goig y l'alegria,
mon cor vol estar trist.

¿Qui en est desterro tenebros riuria
si hi plora Jesucrist?

Hi plora Jesucrist y 'ls qui l seguexen
portant la dura creu,
pels camins del Calvari que florenen
ab sanch de nostre Deu.

Son nom es blasfemat de nit y dia
per joves y per vells
qui li tira mes fanch y l injuria
guanya la joya entre ells.

La virtut no pot viure en sa cabanya
y l vici te palau
lo sectari del mon que l acompanya
dientli ¿Que us en plau?

Y la virtut se mor arreconada
sens un amich fidel,
podent alsar a penes la mirada
per implorar al cel.

En est pais de mort los ulls que ploran
be tenen que plorar
la terra es un fossar.

Es un fossar per la terrena vida
pel just una presó
d hon nit y jorn aguayta la sortida
que aguayto també jo.

Mes ay, mes ay! no n puch sortir encara,
me cal plorar assí
sense veure, oh Jesus, la vostra cara
que 's va allunyant de mi.

Se va allunyant de mi, mentres s allarga
lo trist viatge meu
torrent avall d aquesta vida amarga
que desemboca en Deu.

J E S U S Y L A N I M A

A.- Tinch un verger per les roses,
pels clavellets un test d or;
si voliau vos florirhi,
ma flor de liri,
per Vos guardava l meu cor.

J.- Bonica n serà la carta
si n es tant lo sobrescrit;
si n es ta galta de rosa
fresca y hermosa,
ton cor un gojat florit.

A.- Si n es florit   es poncella,
mon Amor, vos ho sabeu
me l ha regat nit y dia
l amor que hi nia,
l amor que Vos m hi poseu.

J.- Ab tos uilets de coloma
m he feridet y lligat;
y ab un cabell de tes trenes
com en cadenes
me sento pres y lligat.

A.- La margarideta hermosa
porta un sol pintat al cor,
si jo fos margaridoya
com una joya
vos hi portaria   vos.

J.- Pintat al cor si m duguesses
jo t portaria en lo meu
jo fora margarideta
dolsa dolseta
que floriria aprop teu.

A.- Si jo fos la crisantema
y vos lo liri galan

quan un aire ns bressaria,
videta mia,
jo us aniria besant.

J.- Si tu m anesses besant
lo beset jo t tornaria
y ls ayres bressant, bressant
se n anirian cantant
«Se duen amor ben fina!»

V O S S O L

Avans texia garlandes
de ridortes y timons
ab lo cor ple de corrandes,
lo llavi ple de cansons.

Sabia l art de l escriure,
sabia lo del cantar,
ara, oh Amor que m feu viure
ara sols se d estimar.
D una á una s han trencades
les cordes de mon llahut,
les d argent y les daurades
son les que avans s'han romput.

Totes les veus s hi apagaren
en la lira del meu cor;
tots los cants s en desniaren
mes m hi queda l de l amor.

M hi quedau Vos, vida mia,
Jesus, mon amor primer,
la mes blanca setelia
de mon blanch setelier.

La estrella de l'alba clara
que daurá mon orient,
la estrella que m riu encara
en mon trist devallament.

La que enjoyará ma fossa
com enjoyá mon bressol,
ab sa cabellera rossa
desennegrint lo meu dol.

Si us hi tinch á Vos, ma Gloria,
ja no puch desitjar res
puix tot m es terra y escoria
lo que puch trobar demes.

F L O R S

L ànima

De mon cor de verge
n'he fet un jardí,
¿de quines floretes
lo puch embellir?

Jesus

Plántahi la viola
sota l gessamí
que de la pureza
fa ls angel[s] venir.

L ànima

La humil violeta
temps ha la hi plantí.
¿Quina altra voldríau
que hi fassa florir?

Jesus

La herba que la Verge
volgué per coxí,
sa Agulla de plata,
son Didal d or fi,
y entre elles la Rosa
del roser diví.

L ànima

Si hi voleu la Rosa
també la hi plantí,
mes hi anyora l Lliri,
lo Lliri argentí.

Jesus

Puig hi ha la Rosa
plantaumhi á mi,
y l teu cor de verge
será un paradís.

III

Mostres de poemes de *Cor de Jesús* (ms. 3102 BC)

Santa Margarida Alacoque

Honrantme Nostre Senyor ab sa visita,
me digué: Entra, filla meva en aquest
jardí delicios. Vegí que aquell jardí era
son sagrat Cor. Languet, Vida de la
Santa.

Recolsat al cor diví
l Evangelista
somnia veurel tornat
hort de delícies,
hon se passeja ab Jesús
sa esposa mística.

I

Li ensenyá lo gessamí
la sajudida
las Llágimes de Joseph
les de Maria
la Flor de la Trinitat
l Arbre de vida.
Tot ensenyantli les flors
les hi oferia:
—De les flors d aquest jardí
quina n pendrias?
—Jo us voldria a Vos mateix
ramell de mirra
per durvos sobre l meu pit
de nit y dia.
—No hi ha pas en mon verger
flor mes bonica,

en eix mon serà per tu
del cel.
Mes si jo hagues de triar
altra n pendria,
porta l sol pintat al cor
de tant que l mira
—¿Donchs quina es aquexa flor?
—La Margarida.
V O L A

I

Coloma ferida
per fletxa d amor
á entrar en son Cor
Jesus nos convida.
veniu
á la farigola:
Vola, mon cor, vola
y en lo seu fes niu.

II

Qui hi te un cop entrada
no n vol sortir mes,
vol viure en tu pres,
oh celda sagrada.
Com l abellerola
sobre l tamariu,
vola, mon cor, vola
y en lo seu fes niu.

III

La llansa felis
a beure ns convida
les aygues de vida
d aqueix paradís.
De la fontinyola
l amor ne fa riu,
vola, mon cor, vola
y en lo seu fes niu.

[PALADAR]*

Los Angels del Altíssim lo somian
des que sa olor han cel amunt sentit
los Serafins matexos ne pendrian
mes es tan sols als homes concedit.

Vos l ofereix l arbre de la ciencia
qui n tastará sabrá lo be y lo mal
del cel perdut recobrará la herencia
y com los deus esdevindrà immortal.

Ab son perfum la terra s embalsama,
lo fruyt sembla una poma y es un Cor
es lo Cor de mon Fill que tant vos ama
eix do preneu del arbre del amor.

Veniu, gustau, jo so qui us ne convida
mentre d eix fruyt qui vulla ser felis
l arbre que i porta es l arbre de la vida
raja á sos peus la font del paradís.

* Cf. la nota 5

CANSO D ABELLA

Cor
d or
es lo vostre
font
hon
beu lo nostre.

¿Es rosa
o es lliri
que arrosa
l martiri?

N es blanch
y bell
de sanch
vermell
de sanch purpurina
de Jesus divina.

Jo l voltejo
lo festejo
me li poso
sobre l pit,
m hi mel-roso,
m hi refresco
y allí bresco
dia y nit.

De la flor melera
ne faig mon tuguri
y ab suau murmuri
li dich falaguera:
Jo visch de mel
del cel
me fa de flor
un Cor
que es un estel
d amor.